

VI. РЕЦЕНЗІЇ

УДК 811.161.2'243'373(049.32)

**СЛОВНИК ЛЕКСИЧНОГО МІНІМУМУ ПРИ ВИВЧЕННІ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (РІВЕНЬ А1)
(Рецензія на навчальний посібник Ксенії Бородін та Оксани Туркевич “1000 й
1 слово. Лексичний мінімум з української мови (А1)” – *Slavic Language Education* 3 (LANGUAGE-LAB), 2023. – 58 с.)**

Олеся Лазаренко

*Європейський університет Віадрина у Франкфурті-на-Одері
Лекторат української мови
Мовний центр Віадрина
Große Scharrnstraße 59, 15230 Frankfurt (Oder) Germany
тел.: 493 355 534 37 08
ел. пошта: lazarenko@europa-uni.de
<http://orcid.org/0000-0002-3121-1594>*

У рецензії схарактеризовано перше видання лексичного мінімуму з української мови як іноземної на рівні А1 відповідно до “Стандартизованих вимог: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2” (Київ, 2020). Проаналізовано структуру, граматичний опис та приклади вживання мовних одиниць, що містяться в навчальному посібнику. З’ясовано, відповідно до яких критеріїв формувався зміст лексичного мінімуму А1. Вартісним моментом в упорядкуванні та описі лексичного матеріалу є граматичні коментарі щодо чергування голосних чи приголосних, утворення форм множини від інших основ, вживання форм давального та знахідного відмінків особових займенників, особові чи наказові форми дієслів тощо. Авторки вбачають у цьому також елемент самоперевірки на знання відповідних словоформ, як, зрештою, і у випадку формування контексту для кожної словникової одиниці, що демонструє користувачам – як студентам, так і викладачам та науковцям у галузі лінгводидактики – практичне застосування лексичного мінімуму. Звертають на себе увагу також дидактичні поради щодо роботи з цим навчальним матеріалом (завдання на переклади, виготовлення карток зі словами за тематичними групами, створення тестів на перевірку засвоєних знань на рівні А1 тощо).

Навчальний посібник є надзвичайно важливою та актуальною працею, яку підготовлено відповідно до сучасних вимог, дидактичних досягнень та наукових опрацювань у вивченні та викладанні української мови як іноземної. Безсумнівно, ця праця допоможе студентам-початківцям, викладачам, а також усім зацікавленим в опануванні української мови якнайшвидше і в структурований спосіб сформувати лексичні навички, необхідні для реалізації комунікативної діяльності.

Ключові слова: українська мова як іноземна, лексичний мінімум, початковий рівень А1, Стандартизовані вимоги до рівнів володіння української мови як іноземної.

DOI:

Ефективне опанування української мови як іноземної (далі – УМІ) передбачає засвоєння різних її систем – графічної, фонетичної, інтонаційної, орфографічної, граматичної, і серед цього також лексичної. Безсумнівно, кожен із цих рівнів є важливим і необхідним, але саме вивчення лексичних одиниць, на думку фахівців у галузі лінгводидактики, є “основою формування мовної компетентності й відповідно запланованого рівня володіння українською мовою як іноземною” [4 : 80]. Щоб мати змогу науково й методично забезпечити навчальний процес власне на рівні засвоєння словникового

запасу, необхідно підготувати відповідні навчальні матеріали, а також правильно їх означити – це, наприклад, *переліки чи списки слів, тематичні групи лексем, тематичні словнички, навчальні мінімуми, словник-мінімум, мовний чи лексико-тематичний мінімум і, зрештою, лексичний мінімум*. Такий процес формування терміносистеми на позначення вивчення іноземцями української лексики тривав з 90-х років ХХ ст. [2 : 145], і сьогодні в українській лінгводидактиці впевнено закріпилося власне останнє найменування – *лексичний мінімум*, що тісно пов'язане з мінімумом комунікативним, представленим у “Стандартизованих вимогах: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2” [3]. Саме цей документ, який базується на Загальноєвропейських Рекомендаціях із мовної освіти, містить чіткий перелік ситуацій та розмовних тем, необхідних для розвитку лексичної компетенції, але що найважливіше – визначено кількісні параметри словникового запасу для засвоєння на різних етапах вивчення УМІ, над усталенням яких серед науковців довгий час тривали дискусії.

Авторки рецензованого видання Ксенія Бородин та Оксана Туркевич уже в самій назві підказали читачам обсяг укладеного лексичного мінімуму – це “1000 і 1 слово”, що перегукується не тільки з назвою відомої збірки оповідань “Тисяча і одна ніч”, але передусім зі змістом мовної компетенції для рівня А1 у “Стандартизованих вимогах”: “Кількість опанованої лексики ... – 800-1000 слів” [3 : 21], які реалізуються в 12-ти темах і мають широкий тематичний компонент – “Людина”, “Дім, помешкання”, “Місто”, “Побут”, “Діяльність”, “Дозвілля, відпочинок”, “Подорожі” тощо.

Навчальний посібник складається з: *Передмови* українською та англійською мовами (С. 6–11), *Алфавітного словника* (С. 13–43), *Тематичного словника* (С. 44–57) та *Списку умовних позначень* (С. 5). На початку в *Передмові* авторки розкривають усі важливі моменти роботи над опрацюванням лексичного мінімуму, а саме – що стало основою для формування словника, принципи відбору лексичних одиниць, їхній граматичний опис та формування контексту для слововжитку.

На підставі переліку найбільш частотних слів, отриманого з Генерального регіонально анотованого корпусу української мови (ГРАК) та лексичних тем, згаданих вище, Ксенія Бородин та Оксана Туркевич уклали реєстр лексем, які, на їхню думку, мали стати основою для формування лексичної компетенції на рівні А1. Як висококваліфіковані спеціалістки з великим досвідом викладання УМІ як в Україні, так і за кордоном, авторки орієнтувалися на навчальні потреби своїх учнів, зазначаючи у своєму навчальному посібнику передусім інтонаційні, фонетичні та граматичні особливості української мови – це і проставлення наголосу, звертання уваги на несистемну словозміну іменників та дієслів, маркування правил милозвучності (*вдень, удень*) чи вживання кличного відмінка (*Шановний пане Іване!*), окреме використання стійких сполук (*на добраніч, Новий рік*) чи синонімічного ряду (*зліва / ліворуч*) тощо.

До багатьох мовних одиниць, упорядкованих за алфавітом, оформлені граматичні коментарі щодо чергування голосних чи приголосних, утворення форм множини від інших основ, вживання форм давального та знахідного відмінків особових займенників тощо – наприклад: *березень* (М.в. одн. у *березні*), *бібліотека* (М.в. одн. у *бібліотеці*), *людина* (Н.в. мн. *люди*), *вона* (Д.в. *її*, З.в. *її*). До дієслів недоконаного виду, за задумом авторок, запропоновано форми першої, другої та третьої особи в теперішньому часі (*бачити – бачу, ти бачиш, він / вона / воно бачить*), представлено також складні випадки минулого часу (*іти – ішов*) чи комунікативно важливі форми наказового способу деяких дієслів (*сказати – док., наказ. спосіб скажи, скажіть*) і таке інше.

Вдалим підрозділом у *Передмові* вважаємо інструкції, метою яких є пояснити, яким чином працювати з лексичним мінімумом, що, безсумнівно, допоможе користувачам – як студентам (рубрика “*Якщо ви студент*”), так і викладачам та науковцям (“*Якщо ви викладаєте українську мову як іноземну або науковець у галузі української лінгводидактики*”) – швидше засвоїти основні слова рівня А1 чи використати для підготовки заняття. Варто при цьому ще раз наголосити, що *Передмову* укладено двома мовами – до українського оригіналу додано також англomовну версію, що дійсно є величезною підтримкою передусім для студентів, які щойно почали робити перші кроки в опануванні української мови.

Окрім *Алфавітного словника*, як було зазначено вище, навчальний посібник містить також *Тематичний словник*, основою для укладення якого стали рекомендації зі “Стандартизованих вимог”. Цікавинкою цього розділу можна назвати, окрім представлення традиційних комунікативних тем, добірку власних географічних назв та імен, а також перелік найважливіших географічних об’єктів в Україні.

Цільовою аудиторією лексичного мінімуму, як стверджують Ксенія Бородін та Оксана Туркевич, це – студенти, викладачі УМІ та науковці-методисти в галузі навчання української мови, але до цього авторки додають важливу інформацію, що “[лексичний] мінімум можна використовувати і для вікової категорії учнів від 15 років” (С. 6). **А це нині особливо, на нашу думку, актуально й потрібно саме в контексті розвитку українського шкільництва за кордоном.**

Лексичний мінімум для рівня А1 був опублікований онлайн у серії *Slavic Language Education* при Інституті славістики та угрознавства Берлінського університету імені Гумбольдтів і є у вільному доступі для всіх зацікавлених відкрити для себе та поглибити світ української мови [1]. Користувачі, ми в впевнені в цьому, гідно оцінять не тільки зміст цієї навчально-дидактичної праці, але і її зовнішнє оформлення – ошатну обкладинку в зелених барвах із вишуканим орнаментом пензля художниці Ярини-Марії Бородін. До публікації в Німеччині спричинилися також проф. Анка Бергманн (prof. Anka Bergmann) та Сабіне Лефевре (Sabine Lefèvre, макет), за що авторки висловили їм щиру подяку, як і своїм рецензентам та колегам за слушні зауваження та доречні поради.

Зважаючи на сказане вище, рецензований навчальний посібник “1000 і 1 слово. Лексичний мінімум з української мови (А1)” авторства Ксенії Бородін та Оксани Туркевич є надзвичайно важливою та актуальною працею, яку підготовлено відповідно до сучасних вимог, дидактичних досягнень та наукових опрацювань у вивченні та викладанні УМІ. Поза будь-якими сумнівами, цей навчальний посібник допоможе студентам-початківцям, викладачам, а також усім зацікавленим в опануванні української мови якнайшвидше і в структурований спосіб сформувати лексичні навички, необхідні для реалізації комунікативної діяльності. Це – цінний здобуток на ниві української лінгводидактики, потребу в якому було вже давно сформульовано й нарешті успішно реалізовано. Початок формуванню й публікації лексичного мінімуму для рівня А1 володіння УМІ покладено, і віднині спільнота викладачів УМІ у всьому світі має чудовий навчальний матеріал і чудовий взірєць для подальшого укладання лексичного мінімуму вже для вищих рівнів у системі навчання української мови як іноземної.

Список використаної літератури

1. Бородін К., Туркевич О. 1000 й 1 слово. Лексичний мінімум з української мови (А1).

Навчальний посібник. Slavic Language Education 3 (LANGUAGE-LAB), 2023. 58 с. URL : <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/28897> (дата звернення: 06.05.2024)

2. Самусенко О.М. Лексичні мінімуми з української мови як іноземної: основні підходи до укладання. *Мовні і контекстуальні картини світу*. Київ, 2018. Вип. 2 (64). С. 144–150.

3. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань : посібник / Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. Київ : Фірма “ІНКОС”, 2020. 186 с.

4. Туркевич О. Лексичний мінімум з української мови як іноземної: принципи укладання з урахуванням польського досвіду. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2015. Вип. 11. С. 80–89.

References

1. Borodin K., Turkevych O. 1000 y 1 slovo. Leksychnyi minimum z ukrainiskoi movy (A1). Navchalnyi posibnyk. Slavic Language Education 3 (LANGUAGE-LAB), 2023. 58 s. URL : <https://edoc.hu-berlin.de/handle/18452/28897> (data zvernennia: 06.05.2024)

2. Samusenko O.M. Leksychni minimumy z ukrainiskoi movy yak inozemnoi : osnovni pidkhody do ukladannia. *Movni i kontekstualni kartyny svitu*. Kyiv, 2018. Vyp. 2 (64). S. 144–150.

3. Standartyzovani vymohy : rivni volodinnia ukrainiskoi movy yak inozemnoi A1–C2. Zrazky sertyfikatsiinykh zavdan : posibnyk / D. Mazuryk, O. Antoniv, O. Synchak, H. Boiko. Kyiv : Firma „INKOS“, 2020. 186 s.

4. Turkevych O. Leksychnyi minimum z ukrainiskoi movy yak inozemnoi. *Teoriia i praktyka vykladannia inozemnoi movy*. Lviv, 2015. Vyp. 11. S. 80–89.

**VOCABULARY OF THE LEXICAL MINIMUM WHEN LEARNING
UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE (LEVEL A1)
(A review of the textbook by Ksenia Borodin and Oksana Turkevych “1000 and
1 Words. Lexical minimum in Ukrainian (A1)” – Slavic Language Education 3
(LANGUAGE-LAB), 2023. – 58 p.)**

Olesia Lazarenko

*European University Viadrina Frankfurt (Oder)
Ukrainian Department
Viadrina Language Center
Große Scharrnstraße 59, 15230 Frankfurt (Oder) Germany
phone: 493 355 534 3 708
e-mail: lazarenko@europa-uni.de
<http://orcid.org/0000-0002-3121-1594>*

The review characterizes the first edition of the lexical minimum for Ukrainian as a foreign language at the A1 level in accordance with the “Standardized Requirements: Levels of Proficiency in Ukrainian as a Foreign Language A1-C2” (Kyiv, 2020). The structure, grammatical description, and examples of the use of language units contained in the textbook are analyzed. The author explains the criteria used to form the content of the A1 lexical minimum. The lexical material is organized and described with grammatical comments on the alternation of vowels or consonants, the formation of plural forms from other bases, the use of dative and accusative forms of personal pronouns, personal or imperative verb forms, etc. The authors also see this as an element of self-testing for knowledge of the relevant word forms, as well as in the case of forming a context for each vocabulary unit, which demonstrates to users – both students and teachers and scholars in the field of linguistics – the practical application of the lexical minimum. Also noteworthy are the didactic tips on how to work with this educational material (translation tasks, making word cards by topic group, creating tests to check the acquired knowledge at A1 level, etc.)

The textbook is an extremely important and relevant work that has been prepared in accordance with modern requirements, didactic achievements and scientific research in the study and teaching of Ukrainian as a foreign language. Undoubtedly, this work will help beginner students, teachers, and all those interested in mastering the Ukrainian language to develop the lexical skills necessary for the realization of communicative activities as soon as possible and in a structured way.

Key words: Ukrainian as a foreign language, lexical minimum, beginner level A1, Standardized requirements for levels of proficiency in Ukrainian as a foreign language.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2024
доопрацьована 10.04.2024
прийнята до друку 18.04.2024